

Lisätiedot: ylijohdaja Tarja Haaranen, p. 02 9525 0282, tarja.haaranen@gov.fi

kehittämisojohtaja Juho Korpi, p. 02 9525 0136, juho.korpi@gov.fi

Luonnon- ja vesiensuojelun ohjelmien rahoitustilanne ja –tarpeet

Luontokadon torjumisesta koituu väistämättä kustannuksia valtiontalouteen. Mikäli toimia ei jatketa määrätietoisesti, kasvavat luontokadon haitat ja sen torjunnan kustannukset entisestään. **Helmi- ja METSO-ohjelmilla voidaan torjua luontokatoa ja vastata EU- ja kansainvälisiin velvoitteisiin. Lisätarve Helmi- ja METSO-ohjelmien toteuttamiseen tekniseen kehykseen nähden on yhteensä 57 miljoonaa euroa vuosittain.** Tällä hetkellä teknisessä kehyksessä on Helmi- ja METSO-ohjelmaan yhteensä 40 miljoonaa euroa.

Nykyisellä kehystasolla on mahdollista saada METSO-ohjelman tavoitteet valmiiksi vuoteen 2025 mennessä, mutta sillä ei pystytä vastaamaan EU:n bd-strategian mukaisiin vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeluvetoitteisiin yksityismailla eikä toteuttamaan METSO-ohjelman jatkokauden alustavia vuosittaisia tavoitteita 2026-2035. Kehystrasto ei myöskään huomioi sitä, että vapaaehtoisen suojelun lisäämisellä voitaisiin osaltaan vastata EU:n ja globaaliin 10 % ja 30 % suojelutavoitteisiin sekä EU:n ennallistamisasetuksen tuleviin lisävelvoitteisiin. Maanomistajilla on kiinnostusta vapaaehtoiseen metsien suojeluun ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsiä tarjotaan suojeluun etenkin Pohjois- ja Itä-Suomessa enemmän, kuin mihin nykyäärärahatasolla pystytään vastaamaan.

Helmi-ohjelman korotetuilla määrärahoilla voitaisiin edetä suunnitellusti valtioneuvoston periaatepäätöksen toteuttamiseksi 2030 ELY-keskusten ja Metsähallituksen Luontopalveluiden kapasiteettia hyödyntäen. Tällöin edetään tehokkaimmin, koska voidaan jatkaa ohjelman alkuvuosina luoduilla toimintatavoilla, säädöksillä ja organisaatioiden välisellä työnjaolla. Helmi-ohjelmalla voidaan osaltaan vastata EU- ja kansainvälisiin velvoitteisiin kuten EU:n bd-strategiaan ja Kunming-Montreal kehyksen suojelu- ja ennallistamistavoitteisiin sekä samalla toteuttaa valtioneuvoston periaatepäätöstä. Myös EU:n ennallistamisasetuksesta tulevat velvoitteet edellyttävät v. 2024 jälkeen Helmi-ohjelman tavoitteiden kasvattamista.

Metsähallituksen luontopalveluilla on ollut keskeinen rooli Helmi-ohjelman elinympäristöjen tilaa parantavien kunnostustoimenpiteiden toteutuksessa, mutta **Luontopalvelujen kehyksissä vuosina 2024-2027 ei ole resursseja Helmi-ohjelman toimeenpanoon.** Esimerkiksi Helmi-ohjelmassa erinomaisesti edennyt soiden ennallistaminen loppuisi lähes täysin, sillä valtaosa Suomessa tehdyistä soiden ennallistamisista on Metsähallituksen luontopalvelujen toteuttamia. **Vuoden 2024 teknisen kehyksen rahoituksen tasolla Helmi-ohjelman konkreettisten kunnostustöiden määrä vähenee ELY-keskusten osalta noin puoleen nykyisestä** (mom. 35.10.21). Vähenevällä määräraahasolla jo laaditut kunnostussuunnitelmat ja niitä varten tehdyt investoinnit jäisivät toteutumatta. Tällaisia ovat esimerkiksi arvokkaiden lintuvesien kunnostukset, joita on valmistelu nyt jo useampi vuosi.

Vesiensuojelun tehostamisohjelman lisätarve tekniseen kehykseen nähden on 26 miljoonaa euroa. Vesiensuojelun tehostamisohjelma päättyy, jollei lisärahoitusta ole. Tällöin ei voida toteuttaa myöskään Saaristomeroihjelmaa ja eikä maanparannusaineiden levitystä. Saaristomeroi ohjelman osuus tarvittavasta määrärahasista on 9 miljoonaa euroa vuosittain. Teknisessä kehyksessä on rahoitusta vesien- ja merenhoitoon n. 5,8 miljoonaa euroa, josta lakisäateisten tehtävien jälkeen jää vesien ja Itämeren tilaa parantaviin toimiin

vain 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Myös vesiensuojelun tehostamisohjelmalla voidaan vastata EU- ja kansainvälisiin velvoitteisiin kuten EU:n bd-strategiaan ja Kunming-Montreal kehyyksen suojele- ja ennallistamistavoitteisiin sekä EU:n ennallistamisasetuksen velvoitteisiin.

Helmi-elinympäristöohjelma ja METSO-ohjelma					
Momentti	2021, €	2022, €	2023, €	JTS 2024, €	Lisätarve €/v
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot	Helmi: 28 000 000	Helmi: 23 300 000	Helmi: 9 000 000	Helmi: 12 000 000	Helmi: 12 000 000
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	METSO: 38 000 000 Helmi: 10 000 000	METSO: 27 000 000 Helmi: 7 500 000	METSO: 24 000 000 Helmi: 5 000 000	METSO: 23 000 000 Helmi: 5 000 000	Koko momentille 30 000 000 €, jolloin momentilta kohdistuu METSOon 37 M€ ja Helmiin 8 M€.
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	Helmi: 14 500 000	Helmi: 13 000 000	Helmi: 3 000 000	Helmi: 0	Helmi: 15 000 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelma					
Momentti	2021, €	2022, €	2023, €	JTS 2024, €	Lisätarve €/v
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen*	2 500 000	4 500 000	3 200 000	0	3 000 000
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	12 500 000	7 500 000	8 800 000	0	23 000 000

*Uusi momentti TAE2023:ssa, erotettu momentista 35.10.22 Eräät ympäristömenot.

METSO - Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma

Vuoteen 2025 jatkuvassa METSO-ohjelmassa suojellaan vapaaehtoisin keinoin luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsiä. METSO-ohjelman jatkosta v. 2025 jälkeen linjattiin valtioneuvoston periaatepäätöksessä Helmi-elinympäristöohjelmasta 2021-2030 (YM/2021/28). METSON jatkokaudesta tulee valmistella periaatepäätös alkavalla hallituskaudella. METSO-ohjelman rahoitusta ei voi tarkastella irrallaan koko 63-momentin rahoitustasosta, sillä momentin määrärahojen käytössä on toimeenpantava ensin lakisääteiset velvoitteet ja vasta niistä ylijäävä määräraha on käytettävissä vapaaehtoiseen suojeluun. Momentin 63 määrärahaa voidaan käyttää eri tarkoituksiin alla olevan taulukon mukaisesti määrärahan kolmella eri kehystasoilla.

Käyttötarkoitus	2023: 46,63 M€	Tekn. kehys 37,63 M€/v	Kommentti tekniseen kehukseen	Lisäys 67,63 M€/v	Kommentti lisäsesitykseen
Luonnonsuojelualueet, lakisääteiset	4,58 M€	5,58 M€	Lakisääteinen luonnonsuojelualueiden toteutus hoidetaan määrärahasta ensin. Noin 2000 ha taso	7,58 M€	Hoidetaan määrärahasta ensin. Korotuspaineita tuleville vuosille useasta syystä. N. 3000 ha taso
METSO-ohjelma	24 M€	23 M€	Nykyisen METSON tavoitteet saavutetaan v. 2025 mennessä, sen sijaan METSON jatkokauden tavoitteet eivät toteudu täysimääräisesti, taso noin 3 500 ha / vuosi	37 M€	Nykyisen METSON tavoitteet saavutetaan ja samalla pystytään vastaamaan METSON jatkokauden tavoitteilla mm. EU:n biodiversiteettistrategiasta tuleviin metsäisten luontotyyppien lisäsuojelutarpeisiin
Muut vanhat ja luonnontilaiset metsät (etenkin nykyisen METSO-alueen ulkopuolella Pohjois-Suomessa)	9 M€	0 M€	Ei voida edistää yksityismailla	10 M€	Yhdessä METSON kanssa muiden vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelua voidaan toteuttaa koko Suomessa yhteensä vuosittain noin 9 000 ha. Pystytään vastamaan vapaaehtoisella suojelulla yksityismaiden vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelutavoitteeseen (EU:n biodiversiteettistrategian velvoite).
Helmi-ohjelman suot	5 M€	5 M€	Etenee aikataulussa, noin 4 000 ha.	8 M€	Ohjelman soidensuojelun toteutusta voidaan vauhdittaa ja siten vastata myös soiden osalta EU:n ja kansainvälisiin suojelovelvoitteisiin.
Rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot (mm. valkoposkihanhi)	4 M€	4 M€	Ls-lakiin perustuva, mutta harkinnanvarainen. Vahingot kasvussa, joten korvaukset saadaan maksetuksi täysimääräisesti kaikille maanomistajille. Korvausmäärien nousu pienentää suoraan METSON rahoitusta	5 M€	Ls-lakiin perustuva, mutta harkinnanvarainen. Vahingot kasvussa, joten korotuspaineita, jotta korvaukset saadaan maksetuksi täysimääräisesti kaikille maanomistajille.

Helmi-elinympäristöohjelma

Helmi-ohjelman tavoitteena on parantaa elinympäristöjen tilaa konkreettisin toimenpitein suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä pienvesiä ja rantaluontoa. Helmi-ohjelmaa rahoitetaan 3 eri momentilta, joista soiden suojelu on käsitelty METSO-rahoituksen yhteydessä yllä.

Helmin eteneminen kehystasolla 2024-2027

Momentti Eräät luonnonsuojelun menot (35.10.21) sisältää Helmi-ohjelman lisäksi myös muita tehtäviä kuten METSO-ohjelman edistäminen, suojelualueiden merkintä, maisema-alueiden inventointi ja hoito sekä lajisuojelun tehtävät. Suurin osa määrärahasta on kohdentunut Helmi-ohjelmaan ja resurssien väheneminen kehystasolle vaikuttaisi ohjelman toteutukseen ja tarkoittaisi muun muassa:

- Ohjelman toteutuksen mittakaavan ja elinympäristökohtaisten kunnostustavoitteiden pienenemistä ELY-keskusten osalta noin puoleen nykyisestä.
- Jo laaditut kunnostussuunnitelmat ja niitä varten tehdyt investoinnit jäisivät toteutumatta. Tällaisia ovat esimerkiksi arvokkaiden lintuvesien kunnostukset, joita on valmistelu nyt jo useampi vuosi Helmin toimenpiteitä onnistuneesti kasvattaneen Kunta- ja Järjestö-Helmi avustushaun supistamista tai lopettamista määrääjäksi.

Metsähallituksen Luontopalvelut Momentti 35.10.52

- Metsähallituksen luontopalveluilla on ollut keskeinen rooli Helmi-ohjelman elinympäristöjen tilaa parantavien kunnostustoimenpiteiden toteutuksessa (mm. soiden ennallistamisessa), mutta Luontopalvelujen kehyksissä vuosina 2024-2027 ei ole resursseja Helmi-ohjelman toimeenpanoon. Esimerkiksi Helmi-ohjelmassa erinomaisesti edennyt soiden ennallistaminen loppuisi lähes täysin, sillä valtaosa Suomessa tehdyistä soiden ennallistamisista on Metsähallituksen luontopalvelujen toteuttamia.
- Nykyisellä kehystasolla Metsähallitus voisi edistää elinympäristöjen kunnostusta vain vähäisessä määrin EU:n Life-hankkeiden kautta, jolloin suurin osa Helmi-töistä keskeytyisi ja jäisi tekemättä. Lisäksi Helmi-ohjelman rahoitusta tarvitaan käynnissä olevien LIFE-hankkeiden omarahoitusosuudeksi.

Helmi-ohjelman edistäminen ehdotetulla lisärahoituksella:

- Helmi-ohjelman riittävällä resursoinnilla voidaan edetä suunnitellusti Valtioneuvoston periaatepäätöksen toteuttamiseksi 2030 ELY-keskusten ja Metsähallituksen Luontopalveluiden kapasiteettia hyödyntäen. Tällöin edetään tehokkaimmin, koska voidaan jatkaa ohjelman alkuvuosina luoduilla toimintatavoilla, säädöksillä ja organisaatioiden välisellä työnjaolla.
- Helmi-ohjelmalla voidaan osaltaan vastata kansainvälisiin velvoitteisiin kuten EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin ja tulevan ennallistamisasetuksen velvoitteisiin sekä Kunming-Montreal kehityksen ennallistamistavoitteisiin vapaaehtoisin ja mutta samalla vaikuttavin ja kustannustehokkain keinoin. Erityisesti EU:n ennallistamisasetuksesta tulevat velvoitteet edellyttävät v. 2024 jälkeen myös Helmi-ohjelman tavoitteiden kasvattamista.
- Kunnille ja järjestöille suunnatun Kunta- ja Järjestö-Helmi avustushaun jatkamisella mahdollistetaan laajalle joukolle mahdollisuus vaikuttaa luonnon tilaan. Avustuksia on jaettu n. 4-5 M€ vuodessa.
- Elinympäristöjen kunnostustoiminnan kysynnän jatkuvuus ja vakiintuminen lisäävät tarjontaa kunnostustoimintaa tekeville yrityksille ja rohkaisevat alan toimijoita uudenlaisen yritystoiminnan kehittämiseen.
- Riittävien resurssien turvin voidaan kehittää uusia rahoituskeinoja, joiden avulla mm. yksityistä rahoitusta voitaisiin houkuttaa mukaan Helmi-ohjelman toimeenpanoon.

Vesien suojelelun tehostamisohjelmaa jatketaan 2024-27

Valtioneuvoston hyväksymissä vesien- ja merenhoitosuunnitelmissa vuosille 2022-2027 esitetään tarvittavat toimet vesien ja meren hyvän tilan saavuttamiseksi. Toimia toteutetaan vesien suojelelun tehostamisohjelmalla edelleen vuosina 2024-2027 sisältäen myös Saaristomeren tilan parantamisen ja sen poistamisen HELCOMin Hot Spot –listalta. Valtion avustukset auttavat sitouttamaan alueellisia toimijoita ja kanavoimaan yksityistä rahoitusta vesienhoitotoimiin. Saaristomeren ohjelman osuus 26 miljoonan euron määrärahasta on 9 miljoonaa euroa vuosittain. Vuonna 2022 Saaristomerelle vesien suojelelun tehostamisohjelmasta on osoitettu 10,2 miljoonaa.

Toimenpide-ehdotukset:

- ✓ Edistetään maanparannusaineiden (kipsi, rakennekalkki, kuitu) käyttöä ravinnekuormituksen vähentämiseksi ja samalla parannetaan maatalouden tuotantoedellytyksiä.
- ✓ Tehostetaan maa- ja metsätalouden vesien suojelelun ja ilmastonmuutokseen sopeutumista erityisesti valuma-alueilla luontopohjaisilla vesienhallinnan ratkaisuilla.
- ✓ Parannetaan alueiden käytön, kaavoituksen, vesihuollon ja kunnan muiden toimialojen yhteistyötä kaupunkien hulevesien ja jätevesien hallinnassa.
- ✓ Turvataan hyvälaatuinen juomavesi toteuttamalla toimenpiteitä pohjavesialueilla.
- ✓ Edistetään biomassojen hyötykäyttöä ja vesiluonnon monimuotoisuutta kunnostamalla vesiä.
- ✓ Selvitetään veden merkitystä yritystoiminnalle ja puhtaan veden puutteeseen liittyviä riskejä.

Vaikutukset:

- Ohjelmalla parannetaan kustannustehokkaasti vesistöjen ja Itämeren tilaa.
- Vapaaehtoisten vesien suojelelutoimien rahoituksella voidaan saavuttaa osa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisista ympäristötavoitteista, mikä mahdollistaa uusia vihreän siirtymän investointeja. Tämä parantaa myös Suomen teollisuuden kilpailukykyä.
- Myös EU:n ennallistamisasetuksen velvoitteet tulevat edellyttämään v. 2024 jälkeen vesien suojelelun tehostamisohjelman tavoitteiden kasvattamista.
- Alueellisten toimijoiden pitkäjänteinen avustaminen kehittää osaamista sekä kasvattaa pk-yritysten mahdollisuuksia uuteen vesiliiketoimintaan.
- Vesien suojelelutoimilla turvataan matkailuun ja puhtaaseen veteen liittyvää liiketoimintaa.
- Ohjelmasta rahoitettavat avustukset kohdistuvat suunnittelijoille, urakoitsijoille ja muille kunnostus- ja hoitotyötä tekeville toimijoille. Ne kasvattavat yksityisen, EU:n ja muun julkisen sektorin rahoitusta vesien suojelelutoimiin vastaavan suuruudesta ja niiden työllisyysvaikutus on arviolta 10-15 henkilötyövuotta miljoonaa euroa kohden.
- Useat vesien tilan parantamisen toimet, parantavat myös maaperän ja vesien hiilensidontaa, peltomaan kasvukuntoa ja vahvistavat luonnon kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.

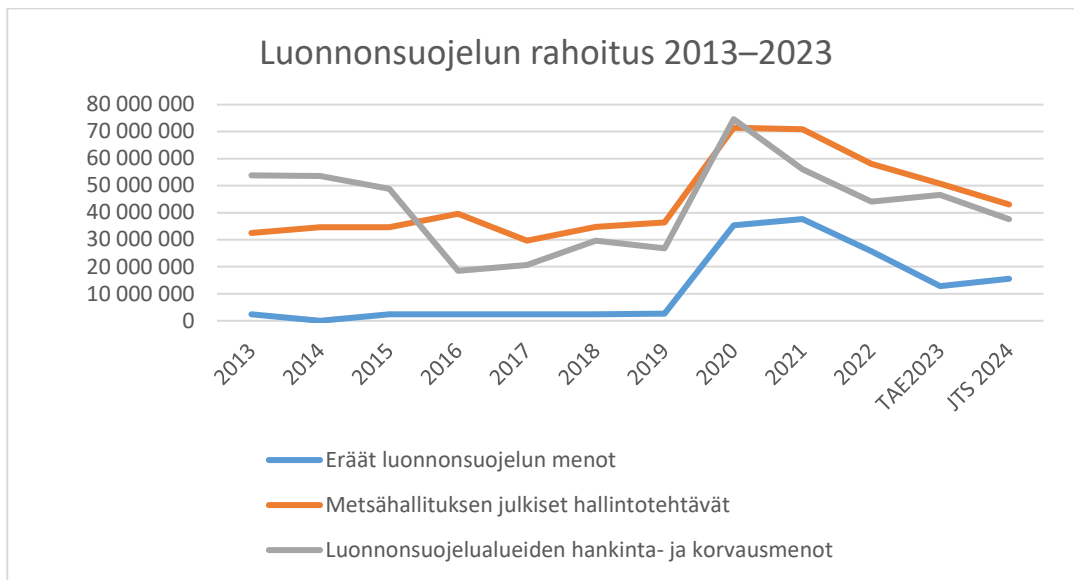
Voimavaraehdotukset:

Jos ohjelmalle ei kohdenneta rahoitusta, vesienhoidon toimenpiteiden toimeenpano vaikeutuu ja vesien suojelelun tehostamisohjelman ohjelman toimeenpano lakkaa kokonaan. Tämä valtion rahoitus kasvattaa yksityisen, EU:n ja muun julkisen sektorin rahoitusta vastaavan suuruudesta. Ohjelman toteuttamiseen tarvitaan 26 miljoonaa euroa vuosittain, josta Saaristomeren ohjelman osuus on 9 miljoonaa euroa. Rahoitusta kohdennetaan

- kunnille, järjestöille, yrityksille ja maanviljelijöille 23 milj. euroa vuosittain avustuksiin ja –tukiin.
- tutkimus- ja kokeilutoimintaan 2 milj. euroa vuosittain.
- valtionapuviranomaisena toimiville ELY-keskuksille ja KEHA-keskukselle varataan 15 htv:n (vastaa 1 milj. euroa) lisäresurssit vuosittain

Luonnonsuojelumäärärahojen kehitys 2013-2023 sekä tekninen kehys 2024

Luontokadon torjumisesta koituu väistämättä kustannuksia valtiontalouteen. Mikäli toimia ei jatketa määrätietoisesti, kasvavat luontokadon haitat ja sen torjunnan kustannukset entisestään. Luonnonsuojelun rahoituksen kehitys 2013-2023 on esitetty alla olevassa kuvassa. Rahoituksen yleiskehityksessä näkyy voimakas vaihtelu hallituskausien välillä. Vuonna 2019 alkaneen hallituskauden alussa määrärahoja korotettiin huomattavasti. Määrärahojen etupainotteisuus on aiheuttanut sen, että luonnonsuojelun rahoitus on vuodelle 2023 ja edelleen teknisessä kehyksessä enää noin puolet vuoden 2020 tasosta. Korotetuilla määrärahoilla on etenkin käynnistetty Helmi-ohjelma ja lisätty luonnonsuojelualueiden hankintaa METSO-ohjelmassa ja Pohjois-Suomen metsien suojelun erillismäärärahalta. Lisä-rahoitusta on kohdennettu myös Metsähallituksen Luontopalveluiden toimintaan muun muassa Helmi-ohjelmassa sekä suojelualueverkoston ylläpitoon. Momentilta Eräät luonnonsuojelun menot on katettu myös ELY-keskusten välttämättömät lisäresurssit Helmi- ja METSO-ohjelmien toimeenpanoon.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TAE2023	JTS 2024
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot	2 440 000	2 840 000	2 440 000	2 440 000	2 440 000	2 440 000	2 690 000	35 390 000	37 642 000	25 720 000	12 790 000	15 540 000
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	32 484 000	34 622 000	34 598 000	39 616 000	29 656 000	34 760 000	36 347 000	71 462 000	70 942 000	58 068 000	50 737 000	43 073 000
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	53 830 000	53 530 000	48 830 000	18 480 000	20 630 000	29 630 000	26 830 000	74 630 000	56 130 000	44 130 000	46 630 000	37 630 000
Yhteensä	88 754 000	88 152 000	85 868 000	60 536 000	52 726 000	66 830 000	65 867 000	181 482 000	164 714 000	127 918 000	110 157 000	96 243 000